

MEMORIAL

General Marii Wittek

A. Rajewski oprac. 13 2015

ul. -

88-100 Innowrocław

A.Gz. (ZSRR)

LWP

por.

SKURAT Zofia

zam. Frydrychowska

„Zoja”

640/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI —

Głowski

SKŁADANI 2014

zam. Frydrychowscy

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa —

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora —

I/3 – inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

V K. 3. S. 1-6

II. Materiały uzupełniające relację

V K. 2. S. 2

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 – dot. rodziny relatora —

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – inne...

IV. Korespondencja

V K. 2. S. 4

V. Wypisy ze źródeł [tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”]

V

VI. Fotografie

I/3 Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora.

Ankieta opracowana przez Józef Królowski z 21.07.1967r.
(21 pytań skierowanych do kombatantki I i II AUSA) w celu poznania losów
kobiet-zołatek po wojnie. Ankieta wypełniona Fryderyką Zofia,
podpisana b. ol. zskopis oryg. K-3 s. 1-6

Ankieta Fryderyki przekazana do Fundacji w 1997r. J. Królowski

Irena Królikowska
Warszawa 10, ul. Sempołowskiej 3 m.25.

Warszawa, dnia1967r.

A N K I E T A

Zamierzam napisać pracę o losach kombatantek po wojnie. Jako jedna spośród Was, pragnę poznać historię Waszego życia, która pomoże mi zbadać wpływ służby wojskowej kobiet na ich późniejszą pozycję w społeczeństwie i rodzinie. Proszę więc uprzejmie o szczerą odpowiedź na postawione niżej pytania, ewentualnie dołączenie na osobnej kartce swego życiorysu. Jeżeli pragniecie pozostać nieznane, ankiety można nie podpisywać lub podać tylko wybrany pseudonim. Mile widziane wszelkie zdjęcia, które po wykorzystaniu, na życzenie adresatki, mogą być zwrócone.

Z góry dziękuję za współpracę.

- 1. Po demobilizacji osiedliłaś się: / odpowiednie podkreśl /
 - w mieście stołecznym,
 - w mieście wojewódzkim, *Białystok*
 - w mieście powiatowym,
 - w małym miasteczku,
 - na wsi,
 - w osiedlu.

Dlaczego: *Od mala tam sam moja matka.*

- 2. Opisz pokrótce warunki, w jakich odbywał się Twój start życiowy po zdemobilizowaniu:

po zdemobilizowaniu w grudniu 1946r. po odnalezieniu mojej matki i siostry. Kiedy przyjechały jako repatriantki do Białegostoku. Przerabiałam w polnym mundurze, butach oficerskich płaszczu i czapce zimowej pochodzącej po brat. Od razu zaczęłam pracować w P.U. Raet spotykałam transporty repatriantów, dawaliśmy im kanę gorącej posilki i odzież. Sama otrzymałam państwo tam sukienki i płaszcz cywilny. Siostry i znajomi ofiarowali mi bieliznę i pantofle na wysokich obcasach na których nie mogłam chodzić. Następnie obeszłam się moją najtwardszą skórą, która była wywieziona do Niemiec, przyjechałam do niej, tam organizowały Polskie Dobre na wsi w pow. Ostrołęka, mieszkałam w Zak. Tęczyński, była Fkl. zorganizowana z H.P. w mojej wsi Długie utworzono chór w 2 H.P. ja jako

Kobieta była komendantem, organizowała oddział straż
pożarną, i dw. samopomocy chłopskiej. gdzie była sekretarzem.
Warunki były trudne, często głodno się wołło ale z nadzieją że
przyjdą lepsze czasy. Organizowała kurs dla analfabek
była sama, zawsze było u mnie ludzi zdobyta radio
psycholista interwista do szkoły wieczorami. Brała czynny
udział w referendum.

3. Start ten wydatnie ułatwiła Ci :
rodzina,
przyjaciele,
państwo,
społeczeństwo,
instytucje społeczne,
radziłaś sobie całkowicie samodzielnie. /odpowiednie podkreśl/

4. Czy rozpoczęłaś naukę po zdemobilizowaniu:
tak,
nie. Warunki materialne nie pozwalały
Jeżeli tak, to dlaczego uważałaś to za konieczne:

5. Rozpoczęłaś naukę - doksztalcenie się:
- już w roku 1945,
- kilka lat później, /kiedy/ 1946 r. zdobywałam przez
- kilkanaście lat później, kursa dokształcające uprawne
- wcale nie uczyłaś się, nie nauczyłaśki, gdyż byłam
połamaniem kręgosłupa, szkoły.

6. Jeśli rozpoczęłaś naukę, to czy:
- ukończyłaś szkołę podstawową,
- " " zawodową,
- " " średnią ogólnokształcącą,
- " " zawodową, ukończyłam w 1939 r.
licium 2-letnie w Pińsku
(na Polesiu)
- wyższą.

7. Co zdecydowało o takim wyborze:

Jeżeli przerwałaś naukę, to podaj przyczyny tej decyzji / ile klas ukończyłaś:
Stuch : choroba serca nie pozwala mi pracować na
pełnym wymiarze godzin. Obecnie pracuję na

8. Podaj zawód, w jakim pracujesz: 1/2 etatu w Polskim Komitecie
Pomocy Społecznej - jako kierownik biura.

a/ Ile zarabiasz / jakie masz gospodarstwo/ : 900, zł.

b/ Jakie posiadasz mieszkanie: 2 pokoje z kuchnią w nowym
budownictwie dzięki interwencji H. E. P. z PR

c/ Czy posiadasz: Telefon, tak
radio, tak
telewizor, tak
adapter, nie
pralkę, tak
lodówkę, tak
odkurzacz, nie
inne; maszynę do rzyta (stara)

9. Czy lubisz swoją pracę:

tak, Pomimo że jestem człowiekiem
nie, chętnym dużo pracuję społecznie
jestem sekretarzem Komitetu P.W. z B.W. D.
Radny d. R.W. (pracuję w Komitecie Zakładowym
i wiceprez. z B.W. D. Powstał, przede mną było sprawy żeby mi
zastąpić w którymś biurokratem i uknąć się piśmi
w stot i muszę mi zastąpić.

Dlaczego tak jest?

Wiem że być bezużyteczną, szczególnie w obwodzie, nie mam
i wiceprez. z B.W. D. Powstał, przede mną było sprawy żeby mi
zastąpić w którymś biurokratem i uknąć się piśmi
w stot i muszę mi zastąpić.

10. Czy fakt, że byłeś żołnierzem:

- ukatwiał Ci - załatwianie spraw osobistych w urzędach, nie, w swoich sprawach
- otrzymać pracę, nie, nie mam zamiaru i czas
- dostanie się do szkoły, proszę, z B.W. D. zoned
- otrzymanie mieszkania, Okrepię w Bydgoszczy wstawił
- awans w pracy, nie, mi dają się syna do szkoły
- nie miał żadnego wpływu, Też, Neterynaryjnego we wstawił
- utrudniał, w miarę o wstawił walezytam
- nie przyznawałaś się do tego.

Podaj ciekawsze przykłady ilustrujące powyższą odpowiedź:

Gdy starałam się
o pracę lepiej płatną, to odłożyłam mi do Urzędu Zakładowego
a tam nie było mi nie było, gdy powie o starata i sekretarzowi
K. d. P.Z.P.R. zow. Bobirawskiemu że gdyby nie ja i inni to nie
nie siedziałby za biurkiem. Odpowiedział że nie mi nie
kaszot się walezytam. Było to również z nieozkaniem, zmusza
na bytam zwrócić się do K. d. P.Z.P.R. to od razu się nieozka-
nie dla mnie znalazło, jestem dumna że i mój chwias
moby niekad przyczynił się że mam wolność.
Często chodzę na spotkania z młodzieżą, do szkoły, opowia-
dam im może przeżyć wojenne jestem i kibicuję w tuowro-
ctwie kombatanek i wojny, spotykam się z kobietami
w Zakładowych pracach i z żołnierzami. Dwa mi nie spodez-
stano ale w zastąpieniu spraw osobistych - obecnie, ale nie
mnie należą i nie rozkłada.

11. Czy służba wojskowa wyrobiła w Tobie:

- poczucie własnej godności: Tak, nie.
- odwagę: tak, nie.
- wytrwałość w dążeniu do celu: tak, nie.

Czy możesz poprzeć to jakimiś przykładami:

Pracuję w K. P. P. Z. P. R.
następnie ukonięzłam. Woj. K. Partynę - pracowałam -
na stanowisku kierownika propagandy. Zwolnitam się
na zastępstwo prasę, bo tam dużo rzeczy były mali nie
przewolili mi pracować na takim stanowisku. Nie mam
do domu nikogo koby mięt mi pomóc. Gdy się zwolnitam
z Komitetu pracować amiatam, skierowałam mnie do
klubu Oficerskiego do biblioteki jako kierowniczkę, ale
potem dano mi tyle różnych prac, które powinno być
wykonywać jedna osoba K. O. (mieszka w czasie remonty) z
zwolnitam się na zastępstwo prasę. Obecnie pracuję na
nie pełnym wymiarze godzin ale tylko za 900 zł.
w P. P. S. pracuję tu również za dwóch na pełnym
etacie a nie mogę otrzymać żadnej pracy -
Warunki lokalowe są straszne, zocherowałam 6

12. Czy jesteś zadowolona ze swych osiągnięć: - osobistych
- zawodowych
- społecznych
- naukowych
- małżeńskich
- towarzyskich

tak, nie.
tak, nie.
tak, nie.
tak, nie.
tak, nie.
tak, nie.

13. Czy utrzymujesz więź z kombatantkami :

Tak, nie.

nie pod D. Dlaczego: Długo jestem, którą spotkałam będąc w Am-
moje dzieci mają wazę i wierz. Wa walka jest z nami zadowolony
jest zdrowy - może znowu. Wspomniamy o tym dawne czasy

14. Opisz swoje osiągnięcia w pracy:

W pracy zawodowej osiągnęłam
mam, jak gdyby nie dwoje, dwa...
nie jestem do pracy partyjnej...
sei, w pracy społecznej...
cia i wyodrębniłam...
obecnie prowadzę...
12 Robot. P i P S. Tu widać...
Byłam delegatami...
mogę żyć jak inni...
była w tym...
odstruła

15. Napisz, kiedy wyszłaś za mąż, czy małżeństwo jest udane, ile masz dzieci, w jakim wieku:

Wzrost poznaliśmy w Ostrołęce...
delegowany jako pionier...
budowę...
ma 7 Kł. Obecnie...
jest jego...
jest...
we...
mam dwóch synów...
14 lat.

16. Podaj, gdzie uczył się / uczyły się / Twoje dzieci:

Starszy syn Bogdan uczył się w VII Kł. Parit. Tech. Vetry-
meryjnego we Wrocławiu,
Leszek jest w VIII Kł. Szk. Ciężkiej w Surowotawie
- Jak kierowałaś ich losami: Od najmłodszych lat...
nich...
dłój starszy syn jest...
materii do Z. M. W. jest...
Leszek jest...
obozie...
Czy nie zawiodły pokładanych w nich nadziei:

Dzieci mam dobre, są...
i synami dla...
dłazaniem...
ale...
żyła...
do...
z tego celu...

17. Czy Twoja rodzina szczeni się tym, że byłeś żołnierzem:

- tak, bardzo, *szeregowe synowie*
- tak,
- jest obojętna,
- nie.

Zilustruj to przykładami:

Syn kochek na 9 V w szkole z dumą powiadał że moja mama latała samolotem i robiła pasażerów. Ona naprawdę chyba była w Wietnamie to że agresorzy amerykańscy dobrać by dostali, zwróci. Npotraczył z ZHP synowie na dumnie jak bywał u nich na uroczystościach, w technikum we Wrocławiu też opowiadał jak zdobywaliśmy to miasto. Pokazatem dam gdzie mieszeli się kobiety i gdzie mieszkaliśmy. Robiły i wentowe dwa światła. Tak w berach, cateringu i nie...

18. Czy swoją przeszłość żołnierską wspominasz z przyjemnością, czy z niechęcią:

z wielką przyjemnością

Dlaczego tak jest:

dlatego że wtedy poznawała prawdziwa przyjaźń. Doznie było - jedynym uczestnikiem dzieliliśmy się. Każdego było trochę, roztwór. Gdzieś było przywaliłmy strale każdego, sukcesy były wielkim świętem. Obecnie często estoniek spótyka się z niechęcią.

a/ czy uważasz, że służba wojskowa wpłynęła ujemnie na Twoją kobiecość?

całkowicie nie

Podaj przykłady:

Nie potrafię powiedzieć jak bym nieprawość. Nie potrafię przemilczeć gdy widzę sto i nieprawdliwość, często mi mówią jest kobieta - ustęp, ale nie mogę. Pomimo że jestem już starsza (47l.) nie potrafię znaleźć nie domni. Nie potrafię spuścić zebrań i chociaż teraz chowam to telefonem stucham co się dzieje na zebrań i swoje...

b/ czy uważasz, że służba wojskowa dała Ci jakieś szanse życiowe?

Tak

Podaj przykłady:

Moje dzieci mogą się uzyć a 2 BOW: D. pomogła mi przez nabranie pożyczek zwrócić, że które kupiłem jakieś meble (nie luksusowe) bo o to nie dbam, ale wszystko co mi jest potrzebne aby żyć po ludzku

c/ czy ktoś Ci wytykał w sposób przykry okres służby wojskowej?

Tak

Podaj przykłady:

Jako estoniek zwróciłem 2 BOW: D. wzięto interwencję w sprawach przyjęcia dzieci narazem estonków do szkół. Ktoś z powodu braku miejsca nie zostały przyjęci. Raz córka bytego majora pomimo że została zepchnięta do d. U. nie przyjęła Dyrektor szkoły nie mógł bez zezwolenia d. U. PZPR przyjąć, zwrócił do sekretarza Dobiszewski powiadził że dziecko robotnika ma pierwszeństwo a nie jakiegoś bytego majora. z tą sprawą zwróciłem się do szefostwa woj. córka została przyjęta. Obecnie sek. Dobiszewski nie jest już...

II Materiały uzupełniające relację

Strzelec pokradłszy Zofia Skunwałt nie może żyć spokojnie
artykuł st. szer. Leszka Gronostaja w: *Złotwiez Polska Ludzkiej* s. 1 i 3
(wydanie prasowe) # mps, org. k. 2. s. 1-2 (fol.)

Strzelec pokładowy

Zoja Skurat

nie może żyć spokojnie

Biskopit rozsypał się przy wyjmowaniu z formy „A taki był ładny” — mówi pani Zofia z żalem. Na szczęście w drugiej formie ciasto rośnie lepiej, można mieć nadzieję, że tym razem sukces będzie pełny. Z kuchni wybiega kilkutygodniowy szczeniak i wita się ostentacyjnie szarpiąc za nogawki.

Do mieszkania p. Zofii w 24 bloku Nowego Osiedla pilotowali mnie ludzie spotkani przypadkowo. Dziwiłem się, że wszyscy ją tu znają. Przyczyny powszechnej popularności

wozowa składała się z dziewcząt. Pisaty o nich gazety.

22 czerwca 1941 roku hitlerowcy zaatakowali Związek Radziecki. Dziewczętom polecono odstawić parowóz do dyrekcji. Nie była to sprawa łatwa, bo Brześć — siedziba dyrekcji — był już zajęty. Dyrekcja przenosiła się coraz dalej na wschód, a dziewczęta prowadziły swój transport jej śladami. Na trasie dopadały je samoloty z czarnym krzyżem. Wtedy zaczynało się piekło: ze stojącego na polu pociągu ludzie uciekali w popłochu, przypadali do ziemi; do wycia pikującego samolotu i terkotu karabinów maszynowych dołączały się jęki rannych. Po nalocie wracano do wagonów. Tak przez Chomsk i Orzel dotarły dziewczęta do Borysogrebska, gdzie rozstały się ze swoim parowozem i poszły do kolchozu. Maszynista Zofia Skurat po dwóch dniach opuściła kolchoz jadąc na Ural.

W obwodzie czelabińskim znowu prowadzi lokomotywę. Tym razem jest to małe „samowarek” służące do wewnętrznego transportu w fabrykach i kopalniach. Praca nie

jest łatwa, ale nie tylko na froncie potrzeba też ludzi; wie o tym dobrze komsomolka-maszynista i dlatego 11 maja 1942 roku zgłasza się jako ochotnik do armii. Zostaje skierowana do szkoły powietrznych strzelców-radzistów w miejscowości Czerdakły w obwodzie kujbyszewskim, skąd po półrocznej nauce wyposażona w futrzany kombinizon z dystynkcjami sierżanta wyrusza na front stalingradzki.

Grupa absolwentek szkoły strzelców powietrznych jeszcze przed dotarciem do jednostki odnosi pierwszy sukces bojowy... Szły drogą w kierunku lasu, za którym mieścił się sztab armii. Kiedy las był o kilka kroków, posypały się strzały. Przypadły do ziemi. Cała grupa była uzbrojona zaledwie w dwie pepesze, a z lasu jazgotało kilkanaście luf. Po chwili od lasu oderwała się kilkunastoosobowa grupa Niemców, wtedy przemówiły pepesze. Kiedy padł hitlerowski oficer, jego podwładni zaczęli uciekać. W pogoń za nimi rzuciły się dziewczęta z potężnym hurra. Ten okrzyk załamał fryców, poddali się.

Na zdjęciu: Zofia Skurat-Frydrychowska w szkole powietrznych strzelców-radzistów.

w niemalym bądź co bądź Inowrocławiu nie mogły być białe. Rzeczywiście... ale to cała historia.

Kiedy 20-letnia Zofia po uzyskaniu matury w Liceum Administracyjnym rozpoczęła pracę na kolei, nad Polską pojawiły się samoloty z czarnym krzyżem na skrzydłach. Wojna. Wiść o niej dotarła na Wileńszczyznę nie tylko w formie komunikatu radiowego — huku bomb nie było tu jeszcze słyhać, ale skończyły gwałtownie ceny żywności, rozpoczęły się trudności aprowizacyjne. W tej sytuacji pensja księgowej rychło okazała się mizerna i wtedy Zofia zdecydowała — poszła na kurs maszynistów parowozowych. Jeździła na przetoku. Prowadziła komsomolski parowóz. Komsomolski t... „babski”, bo cała brygada paro-

dokończenie na str. 3

Strzelec pokładowy Zoja Skurat nie może żyć spokojnie

dokończenie

ZESIR 1

W sztabie armii rozdzielono je na pulki, a tam przydzielono do poszczególnych załóg. Mieszkały w stepie, w ziemiankach. Pod Stalingradem trwały już walki wielkiej ofensywy. Na pokładzie jednego z „Iłow” w bój latała komsomołka Zoja. Szybko ich samolot dorobił się dwunastu „gwiazdek” — każda z nich oznaczała stracony samolot wroga — nieźle musiał się więc spisywać strzelec pokładowy, sierżant Zoja Skurat. Każde nowe zadanie, nowy lot, cementuje 3-osobową załogę. Szybko stają się nierozłączną rodziną: pilot, nawigator i ona — strzelec.

Niemcy cofają się. Rozpoczyna się marsz zwycięstwa. Nastroje wśród lotników są radosne, sukces każdej załogi szybko staje się sukcesem pulku. Największą sławą cieszy się pilot Pokryszkin (ten sam, któremu później zostanie nadany tytuł Bohatera Związku Radzieckiego), po każdym locie przybija on nową „gwiazdkę” — dorabia się ich ponad sto. Stawa i sukcesy Pokryszkina mobilizują innych, nikt nie chce pozostać w tyle.

Pewnego dnia załodze „Ila”, w której skład wchodzi Zoja, dowództwo powierza samodzielne zadanie — w rejonie Szucha należy zdemontować niemieckie magazyny paliwa. Startują. Początkowo lot przebiega sprawnie, ale kiedy są już za linią frontu, „wysiada” jeden silnik. Do celu jest jeszcze kilkanaście kilometrów. Zoja pyta: „Zawracamy” i słyszy w helmoфонie spokojny głos pilota: „Spróbujemy lecieć, zrzucimy bomby”. W rejonie celu samolot wpa-
... krzyżowy ogień artylerii. Każda...
... stają się potwornie długie.
... wokół samolotu jest coraz...
... więcej, a cel zbliża się bardzo wolno. Wreszcie jest. Zniżają lot, uwalniają ładunek i po chwili dostrzegają unoszący się z ziemi stęp ogniz. Ropa płonie. A więc wykonali zadania, są szczęśliwi, wracają. Wtedy zauważają, że za ogonem „Ila” ciągnie się pióropusz dymu. Są trafieni. Znow sekundy ciągną się potwornie. Trzeba przejść linię frontu, wtedy wyskoczą, a jeśli nie dotrą do swoich, nie będą skakać — są w tej sprawie zgodni. Tracą wysokość, silnik wyje przeciążony, a za ogonem pióropusz dymu gęstnieje, zaczynają się pojawiać pierwsze języki ognia, wtedy właśnie od samolotu odrywają się trzy punkciki...

Spod Stalingradu pułk zostaje przeniesiony w rejon Rostowa, a stamtąd na front leningradzki. Sierżant Zoja Skurat bierze udział w wyzwolaniu Łotwy. Pod Rygą zostaje zasypana w ziemiance przez minę. Szpital w Ufie. Rany goją się, ale traci słuch na lewe ucho. Komisja lekarska nie zezwala na powrót do służby. Zamienia więc samolot na pracę na linii. Dzień i noc łowi na wrocie samoloty, przekazuje je o nich artylerii i lotnictwu. Kolejny etap frontowej drogi — to...
... zniszczenia. Tu Zoja zostaje awansowana do stopnia podporucznika. dowiaduje się, że została odznaczona

medalem za Stalingrad, wreszcie zostaje przeniesiona do NKGB, gdzie pełni funkcję pełnomocnika do spraw polskich. Kapitulacja Niemiec zastaje ją pod Berlinem.

Pisze stamtąd do ciotki, na Uraltu: „Tęsknię za domem. Tu dojrzają już jabłka, jagody i wiśnie. Jest bardzo pięknie, ale ludzie nam nieprzyjaźni... Mam duże plany na przyszłość...”

Do tych „berlińskich” planów życie wniosło poprawki. W 1946 roku Zoja zostaje zdemobilizowana. Początkowo pracuje w PUR-ze w Białymstoku, później jest nauczycielką w Ostródzie, gdzie wychodzi za mąż. Z mężem przenosi się do Inowrocławia. Jest nauczycielką w Lojewie i aktywistką KP PPR, a po zjednoczeniu etatowym instruktorem KM PZPR w Inowrocławiu. W 1949 r. rodzi się syn Bogdan, a w 54 r. drugi syn — Leszek. Zwiększone obowiązki rodzinne zmuszają ją do przerwania pracy zawodowej. Nie umie jednak żyć bezczynnie: jest skarbnikiem oddziału ZBoWiD-u, aktywistką komitetu rodzicielskiego w szkole, członkiem egzekutywy POP i Terenowym Opiekunem Społecznym. Pełni więc szereg odpowiedzialnych funkcji społecznych, interesuje się każdym z 4,5 tys. mieszkańców osiedla, zna ich troski i zmartwienia. Przychodzi do niej po radę i pomoc. Pamiętają, że ich opiekun to nie tylko aktywista partyjny, kobieta, matka, pamiętają, że to także stary frontowiec.

Pani Zofia Frydrychowska otrzymała szereg medali: „Za Stalingrad”, „Za zasługi bojowe”, „Za Warszawę”, „Za Odrę”, „Za Berlin”. Prezydium Rady Najwyższej ZSRR nadało jej także medal „Za Wojnę i Zwycięstwo”, który niedawno został jej wręczony. Również niedawno, generał major B. K...
... tache wojskowy ZSRR w Polsce — zaprosił p. Zofię na Krym. „Może uda mi się z tego zaproszenia skorzystać w przyszłym roku” — mówi...

Prezidium Rady Najwyższej ZSRR nadało jej także medal „Za Wojnę i Zwycięstwo”, który niedawno został jej wręczony. Również niedawno, generał major B. K...
... tache wojskowy ZSRR w Polsce — zaprosił p. Zofię na Krym. „Może uda mi się z tego zaproszenia skorzystać w przyszłym roku” — mówi...

Przeglądamy rodzinny album. Nie wiele się uchowało z tamtych lat: kilka listów, zdjęć. Znacznie więcej zachowała pamięć, choć i ona zawodzi — tyle się przecież wydarzyło. W szpitalu w Ufie poznała wesołego chłopaka Saszę Matrosowa, który później stał się narodowym bohaterem. W Gorzowie spotkany kolejarz podarował jej „Pana Tadeusza” — książkę, która dla niej, urodzonej podobnie jak Mickiewicz w okolicach Nowogródka, stanowiła szczególną relikwię. Czas zaciera szczegóły, odbiera faktom ich dramatyzm, wspomnienia ustępują miejsca nowym troskom. „Nie mogę żyć spokojnie, muszę działać” — mówi p. Zofia i w tym stwierdzeniu kryje się jej osobowość żołnierza, który choć w zupełnie różnych warunkach, wciąż walczy o to, by ludzimo żyło się lepiej.

St. szer. LESZEK GRONOSTAJ

ZPL 3

IV Korespondencja

- Karta powstania Fundacji Ziemi adresowana do Izony Kniekowskiej
(trzy dst. kartonów) złoty egz. k. 1. s. 1-2
- Korespondencja Fundacji Ziemi z dnia 24 XI 1967 r. do Izony Kniekowskiej
złoty k. 1. s. 3-4

KARTKA POCZTOWA

IV/12

PAŃSTWOWY ZESPÓŁ PIESNI I TANCA „ŚLĄSK”

rep

Irena Iwolińska
Narwana
Stempolowska 3m15

P.P.T. 1.67-500.000 proj. S. Malecki

Droga p. Irene.

IV/11

Na prośbę Pani w "Przyja-
ciółce" podaję, że jestem
kompetentny w sprawie
sowieckiej, walczyłem
w I Armii Powietrznej
Z.S.R.R. jako członek polna
dow. Bratam robiłem w
obronie W. wy. Warszawa
stanowione w Amurze.
Wierzę w Armię Polską
nie byłem, w wojaku
byłem od V. 1942 r. ^{1946 r.} w
Finlandii, mój szlak bojowy
od Stalingradu do Berli-
na, byłem waz rannym
2 Kolesenickim podkwa
Fryderykowska Dm. "Dziś"
Inowrocław

Ss. Pani!

24 XI - 67. 12/13

Bardzo przepraszam za charakter
pisania. Pisać zaczęłam w Toruniu. Po 5 letniej
pracy w PKPS. przejechałam się
gdzieś wędznie wszystko robiłam sama
Zobowiązałam funduszy aby mieć potem
robienie pomocy najbiedniejszym, dużo
zobowiązań czasu, a wlepów mi korzysta
Tam bo organizowaniem obozów obok
Innowocjanie dla dzieci biednych -

dotąd Płk PS musi się wstrzymać
tam jest straszna awantura i goły. To
wszystko wpłynęło na moje zdrowie,
ale przychodzę do sił, József pójdę
do pracy. Piszę ankietę, lecz chcę
przypieścić Pani wspomnień a tym
nie utrudniać w pracy. József
was życzę powodzenia —
L. József

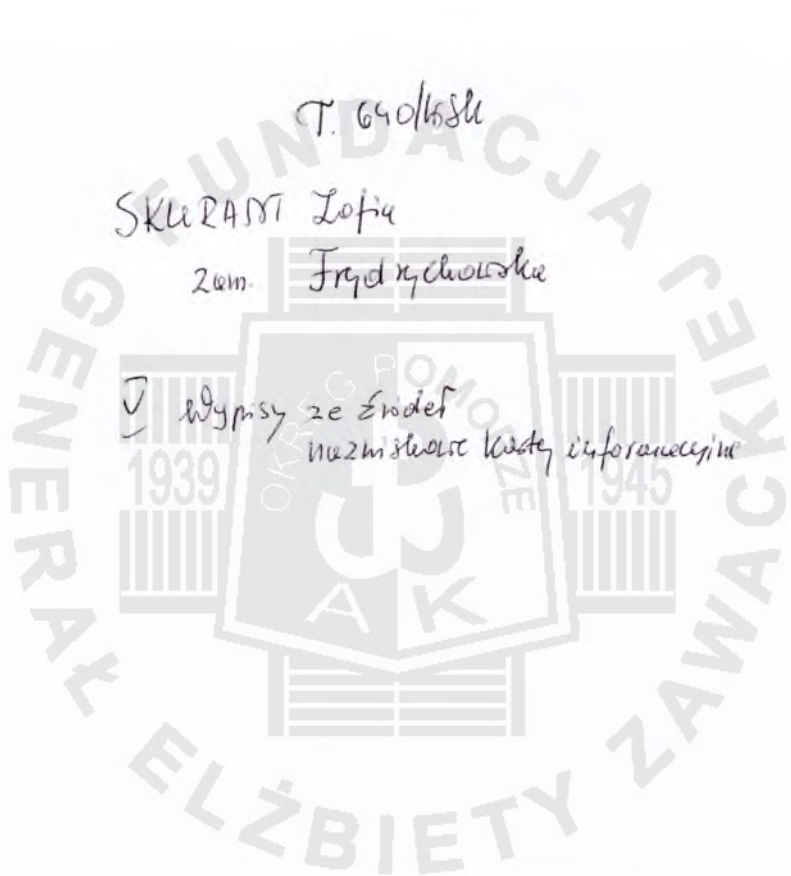
T. Grolski

LHP

SKŁADAM Lofia

zam. Frydrychowska

wypisy ze źródeł
nazwiskowe karty informacyjne

2

T 640

ZSRR-LMP

Zau Frydrychowska Zofia
z d. Skurat

Źródła i nut

anonimowa anketa z 1967r

2 Zestawniki wywiadu z gazet.
2 kartezi inform

skrot '97

Zozona u Archiwum Państwowi 46,
87-100 Toruń ul. Gołobiewska 2

SKURAT Zofia
zam. Frydrychowska

JRAT Zofia
zam. Frydrychowska

Firma Handlowo - Usługowa
„DIADA”
86-200 Chełmno-Grubno
Tel. 86 - 28 - 48